

Ивана Јанков

Доц. М-р. Гоце Гавриловски

**АНАЛИЗА НА МУЗИЧКИТЕ ПАРАМЕТРИ
ОД АСПЕКТ НА ИНТЕРПРЕТАЦИЈАТА ВО
ДЕЛ ОД ХОРСКОТО ТВОРЕШТВО НА
СТЕФАН ГАЈДОВ (1905 – 1992)**

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Стефан Гајдов е еден од најзначајните претставници на првата повоена генерација македонски композитори. Најголемиот дел од неговиот исклучително богат творечки опус му припаѓа на хорското творештво. Доминантно место заземаат композициите инспирирани од македонскиот фолклор. Всушност, хорските дела на Стефан Гајдов кои се инспирирани од фолклорот ги карактеризира јасна и условно кажано едноставна концепција.
- Во рефератот по повод јубилејот – 20 години од смртта на композиторот ќе се осврнеме врз анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата. Ќе ги посочиме доминантните музички параметри и нивната улога при креирање на композиторовата идеја. За анализа ги избравме следниве композиции за мешан хор: “Ајде слушај Анѓо”, 1927; “Момиче мало ѓаволо”, 1928; “Собрале ми се...”, 1934; “Тодоро, љубе”, 1928; “Не ми карајте ќерето”, 1940; „Мамо, главата ме боли“ (објавена 1959); и композиција за машки хор “Се запали одајчето“ 1936.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Од мелодиски аспект пред се мора да напоменеме дека сите избрани композиции се всушност обработки на македонските народни песни, што подразбира постоење на своевиден *cantus firmus*, т.е. зададена мелодија, која во сите композиции најчесто му е доверена на највисокиот глас. Другите гласови имаат претежно хармонска функција.
- **Ајде слушај Анѓо - темата е во сопрани**

The image shows a musical score for a choral piece, likely a setting of a folk song. The score is written for Soprano (S), Tenor (T), and Bass (B) voices. The tempo is marked *largo* and the dynamics are *p* (piano). The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 7/8. The lyrics are in Macedonian. A blue arrow points to the first measure of the Soprano part, which is the subject of the text above.

Soprano (S):
1. Ај - де оу - шмај, оу - шмај ма - ма ма, Аа - фо,
Там - бу - ра - ра оа - ра ма - ма ма, Аа - фо

Tenor (T):
На оа - рај да оа - рај, ма - ма ма, Аа - фо,
Ај - де оу - шмај, оу - шмај там - бу - ра што оа - ра,

Bass (B):

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

● б) *Момиче мало ѓаволо*
темата е во тенори

The image shows a musical score for the piece 'Mojichko malo devolo' by Stefan Gaydov. The score is for Tenor and Bass voices. The tempo is marked 'Allegro moderato'. The Tenor part is in the upper staff, and the Bass part is in the lower staff. The lyrics are in Macedonian. A blue arrow points from the text 'темата е во тенори' to the Tenor staff.

Allegro moderato

Tenor

mf Мо - мич - ке ма - ло га - во - ло,
Не ма ма - ма - ма) през - до - ри

Bass

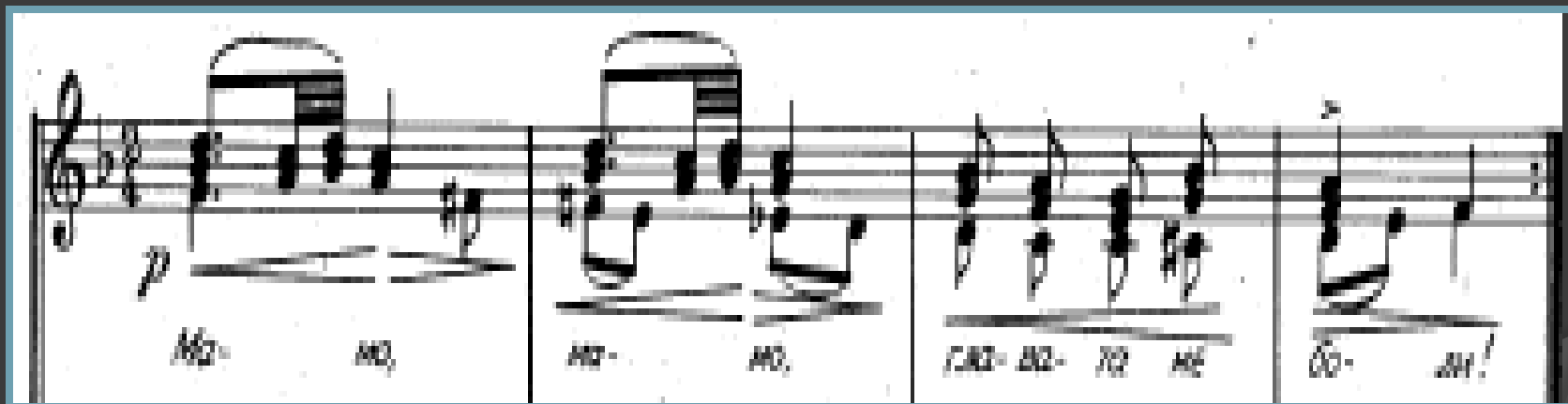
Мо - ма ма - ма ма - ма ма - ма

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во некои композиции, или нивни делови се воведува тема во двоглас. Имено, следејќи ја хармонската основа темата се јавува во паралелни терци што претставува чест начин на донесување на мелодијата во македонската народна музика.
- Самата фолклорна основа, како и движење на темата во паралелни терци го чинат овој музички материјал релативно препознатлив, а со тоа и приемчив за учење од страна и на аматерските хорови.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Темата во паралелни терци може да се јави во рамките на еден глас поделен во *divisi a 2* како што е во композицијата „**Мамо, главата ме боли**“ - **тема во сопрани *divisi a 2***;

The image displays a musical score for the Soprano part of the song "Мамо, главата ме боли" (Mom, my head hurts) by Stefan Gaydov. The score is written on a single staff in treble clef with a key signature of one flat (B-flat). It consists of four measures. The first measure begins with a piano (*p*) dynamic marking. The melody is characterized by parallel thirds, where the notes of the chord are spaced by a third. The lyrics "Ма-мо" are written below the first two notes of the first measure. The second measure continues the parallel thirds with the lyrics "ма-". The third measure features a sequence of notes with the lyrics "ма-мо-ма-мо". The fourth measure concludes with the lyrics "мо-ма!". The score uses various note values including quarter and eighth notes, and rests.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Темата во паралелни терци исто така може да се најде во женскиот хор, како што е во композицијата *Тодоро, љубе* – тема во сопрани и алти

The image displays a musical score for the song "Todor, Love" (Тодоро, љубе) by Stefan Gaydov. The score is written for three parts: Soprano (Soprano), Alto (Alto), and Bass (Bass). The music is in 7/8 time and features parallel thirds in the Soprano and Alto parts. The lyrics are in Macedonian. The score is divided into three measures, each with a different time signature: 7/8, 4/8, and 10/8. The Soprano part starts with a piano (p) dynamic. The lyrics for the Soprano part are: "1. То- до- ро, љу- бе, То- до- ро,". The lyrics for the Alto part are: "2. На ед- но шир- ло, о- дес- ме,". The Bass part has no lyrics.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Исто така, темата во некои композиции и е доверена на високите гласови - сопран и тенор, (како што е случај во „Собрале ми се...“ – **тема во сопрани и тенори** додека во басовата делница природно, преовладува хармонската компонента.

Moderato (♩ = 120)

Soprano
f Co - бра - се се се, се - бра - се

Alto
f Co - - - бра - се се

Tenor
f Co - бра - се се се, се - бра - се

Bass
f Co - - - бра - се се

The image shows a musical score for a choral piece. It features four vocal parts: Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The tempo is marked 'Moderato' with a metronome marking of 120. The music is in 3/4 time and G major. The lyrics are 'Собрале ми се...'. The Soprano and Tenor parts have the melody, while the Alto and Bass parts provide harmonic support. The dynamic marking is 'f' (forte).

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во овие композиции, композиторот Стефан Гајдов претежно го употребува средниот регистар на хорските гласови, што дава можност и на ансамбли кои немаат голем регистарски обем да ги изведуваат.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Хармонскиот јазик е несомнено тонален, со изразена доминација на главните тонални функции. Модулациите се изведуваат во најблиските тоналитети – паралелни (во „Мамо, главата ме боли“ од d-moll во F-dur) или во доминантен тоналитет (во „Не ми карајте ќерето“ од A-dur во E-dur).
- ⦿ Сепак, мора да напоменеме уште една карактеристична хармонска појава. Имено, и кај композициите кои го задржуваат почетниот тоналитет најчест случај е завршеток на доминантниот акорд. Оваа постапка е преземена од македонскиот фолклор каде тоа се спроведува во голем број народни песни како напишано правило.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Големо значење се придава на доминантната функција која, во некои композиции е прикажана и низ употреба на педалот на доминантата.
- Педалот може да се јавува во долги нотни вредности кои го заземаат целиот такт, што е случајот во композицијата „Не ми карајте ќерето“.
- „Не ми карајте ќерето“ – педал во алти и баси

The image shows a musical score for the song "Не ми карајте ќерето" (Do not scold the girl) by Stefan Gaydov. The score is in 4/4 time, marked "Moderato" with a tempo of 132 beats per minute. The key signature is one sharp (F#). The score is written for four voices: Soprano 1 (f1), Soprano 2 (p2), Alto 1 (f1), and Alto 2 (p2). The lyrics are in Macedonian. The score is divided into four measures. In the first measure, the lyrics are "Не ми карајте ќерето". In the second measure, the lyrics are "Не ми карајте ќерето". In the third measure, the lyrics are "Не ми карајте ќерето". In the fourth measure, the lyrics are "Не ми карајте ќерето". The score shows a pedal point in the bass and alto parts, where the notes G and D are sustained throughout the piece. Two blue arrows point to the notes G and D in the first measure of the alto and bass parts, respectively.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Педалот може да биде ритмизиран како и главната мелодиска линија, донесувајќи го текстот ритмички уедначен со водечкиот глас и придружните гласови како во композицијата „Тодоро, љубе“
- „Тодоро, љубе“ – педал на доминанта во басы

М.М. Д-300

p 1. То- до- ро, љу- бе, то- до- ро, до- ро- ро, љу- бе.

p 2. Ро- ло- ро, до- ро- ро, ро- ло- ро, ро- ло- ро, до- ро- ро.

The image shows a musical score for the song "Todor, Lyube" by Stefan Gaydov. It consists of three staves: a vocal line (treble clef), a piano accompaniment line (treble clef), and a bass line (bass clef). The key signature is one flat (B-flat), and the time signature is 7/8. The score is marked with a piano (*p*) dynamic. The lyrics are in Cyrillic. A blue arrow points from the text "педал на доминанта во басы" to the bass line, highlighting a sustained note (pedal point) on the dominant (F) in the bass.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ На полето метрика мора да посочиме интересна ситуација прикажана во претходниот пример. Имено, промена на метарот – $7/8$; $4/8$ и $10/8$ е воведена поради композиторовата голема почит кон поетскиот текст и неговата природна метрика.
- ⦿ Оваа композиција би можела да биде напишана во непроменет $7/8$ метар. Но, тогаш метричките акценти на музичкото ткиво не би се поклопувале со акцентите во поетскиот текст. Ваква поставена метрика дава еден нов импулс во проток на музичките информации, а покрај тоа побарува голема концентрација како од страна на диригентот, така и од страна на хорските пеачи.
- ⦿ Од избраните 7 композиции за анализа само една е со променлив метар. Четири се компонирани во $2/4$, а две во $7/8$ метар.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Темпото е донекаде веќе зададено ако се земе во предвид дека сите композиции се создадени врз веќе постоечки македонски народни песни.
- ⦿ Според карактерот на композициите темпото се движи од *Largo* до *Allegro*, но претежно почетното темпо се задржува во текот на композицијата со подразбирачки *riterdando* на крајот на композицијата.
- ⦿ Промена во темпото се јавува во композицијата „Мамо, главата ме боли“ каде што првиот дел (четири такта) на секоја строфа е во *Largo* темпо, а вториот дел (осум тактови) е во *Allegro* со големо *riterdando* во последните четири такта кое има улога да го „врати“ темпото во првобитно *Largo* (прикажано во следниот пример)

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

● „Мамо, главата ме боли“ – големо *riterdando* од *Allegro* до *Largo* темпо

● 5-от такт...

9-12-от такт

13-от такт

The image displays a musical score for the song "Мамо, главата ме боли" (Mom, my head hurts). The score is divided into three sections, each marked with a tempo change:

- 5-от такт...**: The first section is marked *Allegro* (M.M. ♩ = 168) and *cresc.*. The lyrics are "Ма гла-ва-та" (Ma gla-va-ta). The music is in 2/4 time and features a piano (*p*) dynamic.
- 9-12-от такт**: The second section is marked *rit.* (ritardando). The lyrics are "о-ти ве-лици гла-ва-та ме бо-ли." (o-ti ve-lici gla-va-ta me bo-li.). The music is in 2/4 time and features a forte (*f*) dynamic.
- 13-от такт**: The third section is marked *Largo*. The lyrics are "Ма-ма" (Ma-ma). The music is in 2/4 time and features a forte (*f*) dynamic.

Blue arrows indicate the tempo changes from *Allegro* to *rit.* and from *rit.* to *Largo*.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Динамичката компонента е богата, со обем кој опфатува распон од *piano* до *forte* и појавата на *forte fortissimo* во композицијата „Мамо, главата ме боли“.
- Композиторот Гајдов најмногу користи динамичко наслојување како принцип за градење на музичкиот тек.
- Имено, скалестото зголемување на динамиката за еден степен се јавува во најголем дел од избраните композиции.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Еден од примерите за скалестото динамичко наслојување се наоѓа и во композицијата „*Се запали одајчето*“

p (1-от такт)

Музичка нотација за првиот такт. Горниот дел е за сопран (ГЕН. I, II) и долниот дел е за бас (БАС. I, II). Динамичката ознака *p* е наведена под сопранските гласови. Текстот под гласовите е: *р Се за-па-ли*.

mf (7-от такт)

Музичка нотација за седмиот такт. Горниот дел е за сопран (ГЕН. I, II) и долниот дел е за бас (БАС. I, II). Динамичката ознака *mf* е наведена под сопранските гласови. Текстот под гласовите е: *о-дај-че-то*.

f (14-от такт)

Музичка нотација за четиринаесетиот такт. Горниот дел е за сопран (ГЕН. I, II) и долниот дел е за бас (БАС. I, II). Динамичката ознака *f* е наведена под сопранските гласови. Текстот под гласовите е: *о-дај-че-то*.

Со овој пример важи напомена дека ознаката *mf* во басовата делница во 14-от такт се однесува на еден вид напев кој треба да биде „во втор“ план во однос на тематскиот материјал.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Поретки се големи, одеднаш (*subito*) воведени динамички разлики и тоа најчесто како „ехо-ефект“. Тој подразбира силна и одеднаш тивка динамика. Го има во композициите „Собрале ми се“, и „Не ми карајте ќерето“. Во двете композиции „ехо-ефект“ има различна драматуршка улога. Во „Собрале ми се“ изненадна појавата на *piano* динамика означува воведување на имитациони принцип,
- „ехо-ефект“ во „Собрале ми се“
- 1-от такт... 6-8-от такт
- **forte** **crescendo** **subito piano**

Moderato (m.m.) ♩ = 138

Soprano
f Со - бра - ле

Alto
f Со - - -

tenor
f Со - бра - ле

bass
f Со - - -

6 *f* ма - бра - ле, *p* ма - те маи мо - маи

ле *p*

ма - бра - ле, *p* маи - те маи

ле

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- додека во композицијата „Не ми карајте ќерето“ „ехо-ефект“ има функција која произлегува од повторување на музичкиот материјал со новиот текст кој и припаѓа на втората строфа.
- Оваа напомена со која се обидовме да објасниме постигнување на различна цел со истиот динамички ефект во различните композиции може да биде од корист за младите диригенти кои пред се треба да ги протолкуваат композиторовите замисли низ ознаките во партитурата.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Од агогичките ефекти кои се широко застапени во овие седум композиции, мора да напоменеме примена на педал кој потсетува на „звоно“, т.е. подолга нотна вредност која се акцентира, а веднаш по акцентот стивнува до исчезнување.
- Ова помага за дикцијата да биде појасна поради тоа што секој текстуален слог бива акцентиран. Пример за „звоно“ се наоѓа во следните композиции:
 - „Момиче мало ѓаволо“ (прикажан во еден од претходните примери);
 - „Мамо, главата ме боли“ (18-21-от такт);
 - „Не ми карајте ќерето“ (прикажан во еден од претходните примери) и
 - „Собрале ми се“ (13-18-от такт).

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Во последна наведена композиција оваа агогичка постапка е тесно поврзана со ритмичката компонента. Имено, со поместување на акцентот добиваме контртан (*contratemp*) или поместување на акцентот од теза на арза.
- „Собрале ми се“ – ефект на звоно во баси вклучително и со поместување на музичкиот акцент од теза на арза (13-15-от такт)

The image shows a musical score for the vocal parts of the song "Sobrala mi se". The score is written for Soprano, Alto, Tenor, and Bass. The lyrics are in Cyrillic: "Дај ми се". The score is in 2/4 time and features dynamic markings such as *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte). A blue arrow points from the Soprano staff to the Bass staff, highlighting the anagogical shift in the bass part. The bass part starts with a *mf* dynamic and a *f* dynamic marking, indicating a change in emphasis from the thesis to the arsis.

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Тембровото богатство во најголема мера произлегува од композиторовото сплотување на различните гласови.
- ⦿ Кога зборувавме за мелодијата кажавме дека композиторот Стефан Гајдов најмногу ги користи регистрите од гласовите во кои изведувачите се чувствуваат најкомотно – што резултира со широки слободи при изведбата и овозможува поквалитетен севкупен резултат.
- ⦿ Во овие композиции нема екстремно високи, ниту пак екстремно длабоки тонови (доколку се појават, тие се третирали како евентуална можност и се ставени во загради).

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- Карактеристична појава е наслојувањето на гласовите и менување во нивниот состав.
- Како еден од примерите ќе ја земеме композицијата „Момиче мало ѓаволо“ во која композиторот Гајдов ја применил специфична шема со цел постигнување на различните тембри, во разни составни делови од композицијата.
- ***различните тембри во композицијата „Момиче мало ѓаволо“***

строфа	1. и 2. строфа	3. строфа	4. и 5. строфа	6. строфа
состав	тенори и басы	сопрани, алти, тенори и басы	сопрани divisi a 2 алти	сопрани, алти, тенори и басы

Анализа на музичките параметри од аспект на интерпретацијата во дел од хорското творештво на Стефан Гајдов (1905 – 1992)

- ⦿ Композициите кои ги избравме за овој реферат компонирани се помеѓу 1927 и 1940-та година. Некои од нив се создадени уште во студентските денови на композиторот Стефан Гајдов и претставуваат рана фаза на композиторовото творештво. Инспирирани се од пребогатиот македонски фолклор.
- ⦿ Целта на овој реферат е да се дефинираат некои од многуте интересни композиторови решенија, а со акцент од аспект на интерпретацијата, за да се заклучи дека постојат композиции кои се квалитетни, а сепак лесно може да ги совлада и аматерски хор или школски хор.
- ⦿ Овој реферат е уште еден начин да дадеме придонес кон ширење на хорската изведувачка уметност во Р. Македонија, со особен осврт на школските активности (во Основните училишта). Со сигурност тврдиме дека љубовта кон овој жанр стекната во училишните денови се задржува во текот на целиот живот и отвора врати кон создавање членство во аматерските хорови.